



هر کس در زندگی خود اسوه و الگویی دارد که سعی می‌کند خود را به او نزدیک سازد و پرتوی از صفات او را در درون وجود خود ببیند. به تعبیر دیگر در درون دل انسان جایی برای اسوه‌ها و قهرمانهاست و به همین دلیل، تمام ملت‌های جهان در تاریخ خود به الگوهای واقعی و گاه پنداری متوسل می‌شوند و بخشی از فرهنگ و تاریخ خود را بر اساس وجود آنها بنا می‌کنند.

قرآن این کتاب انسان‌ساز و جامعه‌ساز برای ارتقاء و رشد انسانها به سمت و سوی کمالات، علاوه بر برنامه‌های علمی و عملی، الگوهای رفتاری را نیز ارائه داده است. از آنجا که نصف جامعه بشری را زنان تشکیل می‌دهند، برای هدایت آنها علاوه بر برنامه‌های علمی و عملی ارائه الگوهای مناسب نیز لازم است. در فرهنگ قرآنی، بر خلاف تصور برخی مکتبها و افراد که فقط مردان را الگوی افراد و جامعه می‌دانند، آنجا که می‌خواهد اسوه‌ها و نمونه‌ها را معرفی کند، در کنار اسوه بودن حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، الگوها و نمونه‌هایی از زنان وارسته و همچنین زنان گمراه

را به جامعه و مؤمنان معرفی می‌کند. این الگوهای معرفی شده، در دو بخش قابل تبیین است: الگوهای توصیفی و الگوهای عینی و شخصی.

#### الف. الگوهای توصیفی:

در این بخش، قرآن کریم یکسری اوصاف کمالی را برای زنان نمونه بیان می‌دارد که برخی از آنها از این قرار است:

۱. زنهای صالحه و امانتدار: در قرآن کریم می‌خوانیم: «قَالَصَالِحَاتٌ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ»<sup>۱</sup> «زنان صالح، زنانی هستند که متواضع‌اند و در غیاب [همسر خود] اسرار و حقوق [او] را مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده، حفظ می‌کنند.»

۲. مجموعه‌ای از اوصاف زنهای نمونه: «إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ وَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْقَانِتِينَ وَ الْقَانِتَاتِ وَ الصَّادِقِينَ وَ الصَّادِقَاتِ وَ الصَّابِرِينَ وَ الصَّابِرَاتِ وَ الْخَاشِعِينَ وَ الْخَاشِعَاتِ وَ الْمُتَصَدِّقِينَ وَ الْمُتَصَدِّقَاتِ وَ الصَّائِمِينَ وَ الصَّائِمَاتِ وَ الْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَ الْحَافِظَاتِ وَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَ الذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ

مَغْفِرَةً وَ أَجْرًا عَظِيمًا»<sup>۲</sup> «به یقین، مردان مسلمان و زنان مسلمان، مردان با ایمان و زنان با ایمان، مردان مطیع فرمان خدا و زنان مطیع فرمان خدا، مردان راستگو و زنان راستگو، مردان صابر و شکیبا و زنان صابر و شکیبا، مردان با خشوع و زنان با خشوع، مردان انفاق کننده و زنان انفاق کننده، مردان روزه‌دار و زنان روزه‌دار، مردان پاکدامن و زنان پاکدامن، و مردانی که بسیار به یاد خدا هستند و زنانی که بسیار به یاد خدا هستند، [انسانهای مطلوبی هستند و] خداوند برای همه آنها مغفرت و پاداش عظیمی فراهم ساخته است.»

۳. اطاعت خدا و رسول: در بین خواص، آن زنانی نمونه هستند که هم اهل عمل صالح باشند و هم مطیع پیشوا و رهبر خویش. قرآن درباره زنان پیامبر می‌فرماید:

«وَمَنْ يَفْعَلْ مِنكُمْ لَلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِيهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا»<sup>۳</sup> و هرکس از شما [زنان پیامبر]

۱. نساء / ۳۴.

۲. احزاب / ۳۵.

۳. همان / ۳۱.

برای خدا و پیامبرش خضوع کند و عمل صالح انجام دهد. پاداش او را دو چندان خواهیم داد و روزی پر ارزشی برای او آماده کرده ایم.»  
و به طور کلی، تمام اوصافی که برای انسانهای نمونه، چه مرد و چه زن در قرآن آمده است، اگر در زن موجود باشد، می تواند به عنوان زن نمونه و الگو مطرح باشد.

#### ب. الگوهای عینی و شخصی

قرآن کریم در کنار الگوهای توصیفی، اسوه های عینی و حقیقی را نیز به عنوان نمونه به جامعه بشری، مخصوصاً بانوان معرفی کرده است که با اقتداء به آنها می توانند راحت تر و آسان تر راه تکامل و رشد را بیمایند. در این بخش، به اهم موارد اشاره می شود:

#### ۱. فاطمه زهراء علیها السلام

از برترین زنان عالم هستی که در کمال معنوی بر همه پیشی گرفته است، فاطمه زهراء علیها السلام می باشد. آن حضرت، در طهارت و پاکی، کمالات معنوی، انفاق و امداد رسانی، تربیت فرزندان و شوهرداری، الگوی زنان جامعه بشری است.

#### طهارت فاطمه علیها السلام

قرآن کریم می فرماید: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾<sup>۱</sup> «خدا چنین اراده کرده که ناپاکی و گناه را از شما اهل بیت ببرد و شما را پاک و منزه گرداند.» به اعتراف شیعه و سنی یکی از کسانی که مشمول آیه تطهیر می باشد، فاطمه زهراء علیها السلام است.<sup>۲</sup> مرحوم علامه امینی ۱۶ نفر از صحابه و ۳۰۰ نفر از راویان را با مشخصات، نام برده که آیه تطهیر را مربوط به پنج تن آل عبا، از جمله حضرت فاطمه علیها السلام دانسته اند.<sup>۳</sup>

#### برتری معنوی و حضور اجتماعی

آیه دیگری که هم برتری معنوی فاطمه علیها السلام را به اثبات می رساند و هم حضور او را در مسائل مهم اعتقادی و اجتماعی نشان می دهد، آیه مباحله است که می فرماید: ﴿قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ

۱. همان / ۳۳.

۲. ر. ک: الذر المثور، سیوطی، ج ۵، ص ۱۹۹؛

البدایة و النهایة، ج ۲، ص ۳۱۶؛ بحار الانوار، ج

۲۵، صص ۲۱۳-۲۱۴.

۳. القدر، ج ۱، ص ۵۰؛ ج ۳، ص ۲۴ و ۱۹۶؛ ج

۵، ص ۴۱۶ و ...

ثُمَّ يَنْهَى فَيَجْعَلُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»<sup>۱</sup>  
 «بگو: بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم و شما هم فرزندان خود را، ما زنان خویش را دعوت کنیم و شما هم زنان خود را، ما از نفوس خود دعوت کنیم و شما هم از نفوس خود. آن گاه مباحله کنیم و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم!»

با توجه به اینکه مباحله با مسیحیان نجران یک کار عادی نیست و بازن و مرد عادی نمی توان اقدام به مباحله کرد، صلاحیت اقدام به چنین امر خطیری را تنها انسانهای مقدس و شایسته و نمونه دارا هستند که مورد رحمت حق می باشند.

بر این مسئله نیز منابع شیعه و سنی گواهی می دهند که مراد از «نساءنا» فاطمه زهرا علیها السلام می باشد.<sup>۲</sup>

این آیه، هم معنویت بالای فاطمه علیها السلام را می رساند که به حدی است که دعا و نفرین او در پیشگاه الهی اثر دارد و هم نشان از حضور او در عرصه های مهم اجتماعی دارد؛ چنان که در جریان امامت علی علیه السلام با خواندن خطبه و گریه های جانسوز و فدا کردن جان خویش، حضور ابدی

خویش را در دفاع از امامت و ولایت امضاء کرد.

### الگو بودن برای پیامبران

نشانه دیگر برای الگو و نمونه بودن فاطمه زهراء علیها السلام این است که پیغمبران بزرگی چون آدم و نوح و ابراهیم علیهم السلام برای استجابت دعای خویش به فاطمه زهراء علیها السلام و اهل بیت علیهم السلام متوسل شده اند.

درباره حضرت آدم علیه السلام می خوانیم: «فَتَلَقَى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ»<sup>۳</sup> «پس حضرت آدم علیه السلام از پروردگارش کلماتی را دریافت کرد [و آن کلمات را وسیله قبولی توبه خویش قرار داد] و خداوند توبه او را پذیرفت.» و در روایات فراوانی در منابع فریقین آمده که دعای آدم علیه السلام این بود: «أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ»<sup>۴</sup>

۱. آل عمران / ۶۱.

۲. صحیح مسلم، ج ۴، ص ۱۸۷۱، السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۳ و دهها منبع دیگر.

۳. بقره / ۳۷.

۴. ارجح المطالب، ص ۳۲۰، العذیر، ج ۷، ص ۳۰۱؛ بحار الانوار، ج ۱۱، ص ۱۷۵، الدر المنثور، ج ۱، صص ۶۰-۶۱.

و درباره حضرت ابراهیم علیه السلام آمده که «وَإِذِ اسْتَأْذَنُكَ بِكَلِمَاتٍ فَأْتَمْتَهُنَّ»<sup>۱</sup> «هنگامی که پروردگار حضرت ابراهیم علیه السلام را با کلماتی امتحان کرد، پس آن کلمات را تمام کرد.»

و در روایات آمده که آن کلمات امامان معصوم و فاطمه زهراء علیها السلام بودند.<sup>۲</sup>

### الگو در انفاق

صدیقه اطهر علیها السلام نه تنها در معنویات الگو و نمونه است، بلکه در انفاق مالی نیز چنین است. او نه تنها پیراهن شب عروسی خویش را به زن فقیر داد، بلکه هیچ وقت فقیری از در خانه او دست خالی بر نگشت؛ گاه می شد که زیور آلات خویش را در راه خدا تقدیم می کرد و گاه نیز غذای افطاری خویش را خالصانه در راه خدا انفاق می کرد. خداوند در وصف انفاق او و خانواده اش می فرماید: «وَيُطْعِمُونَ الطَّامَةَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا \* إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لِأَتُرِيدَ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا»<sup>۳</sup> «آنان در راه دوستی خدا، طعام خود را به فقیر و یتیم و اسیر

می دهند [و می گویند:] فقط برای رضای خدا به شما طعام می دهیم و از شما هیچ پاداشی و سپاسی در خواست نداریم.» به اتفاق علماء شیعه و گروه زیادی از علماء اهل سنت که مرحوم علامه امینی در کتاب «فاطمه زهراء علیها السلام» اسامی آنها را آورده، آیه فوق درباره انفاق علی علیه السلام و فاطمه زهراء علیها السلام و فرزندان او می باشد.<sup>۴</sup>

### مادر و همسر نمونه

فاطمه زهراء علیها السلام در همسراری نیز نمونه است؛ چنان که علی علیه السلام در جواب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که فرمود: «همسرت را چگونه یافتی؟ گفت: «بهترین یار بر اطاعت [و بندگی] خداوند.» و چون از فاطمه سؤال کرد، گفت: «او بهترین شوهر است.»<sup>۵</sup>

۱. بقره / ۱۲۶.

۲. بنایع المودة، قندوزی، ص ۹۷؛ بحار الانوار، ج ۱۱، ص ۱۷۶.

۳. انسان / ۸-۹.

۴. فاطمه زهراء علیها السلام، علامه امینی، تهران.

۵. انتشارات استقلال، اول، ۱۳۷۶، صص ۱۲۶-۱۳۲.

۶. احقاق الحق، قاضی نورالله حسینی، طهران.

۷. مکتبه الاسلامیه، ج ۱۰، ص ۴۰۱، ر. ک. نزهة المحاسن، صفوری شافعی، ج ۲، ص ۲۲۶.

و در جای دیگر، علی علیه السلام فرمود: او به راستی همیشه این‌گونه بود که چون به او نگاه می‌کردم، تمام غمها و غصه‌هایم بر طرف می‌شد.<sup>۱</sup> و فاطمه علیها السلام در آخرین لحظه نیز همسر نمونه بودن، خویش را از زبان علی علیه السلام اقرار گرفت. آن‌گاه که گفت: «پسر عموا! هرگز مرا دروغگو و خائن نیافتی. از روزی که با من معاشرت کردی، با دستورات تو مخالفت نکردم.» علی علیه السلام فرمود: «ای دختر پیغمبر! معاذ الله! [که تو در خانه من بد رفتاری کرده باشی؛ زیرا] مراتب خداشناسی و نیکوکاری و پرهیزکاری و بزرگی و خدا ترسی تو به حدی است که جای ایراد و خرده‌گیری در مورد مخالفت با من نیست.»<sup>۲</sup>

و در خصوص مادر نمونه بودن او همین بس که دو امام معصوم مانند حسن و حسین علیهما السلام و دو شیر زن همچون زینب و ام کلثوم علیهما السلام را به جامعه بشری تحویل داد. به جهت همین اوصاف بود که قرآن خطاب به پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «إِنَّا أَنْعَمْنَاكَ الْكَوْثَرَ»<sup>۳</sup> «ما به تو کوثر (فاطمه که نسل

تو از او باقی خواهد ماند) را دادیم.»

## ۲. حضرت مریم علیها السلام

دومین زن نمونه در قرآن حضرت مریم علیها السلام است. او نیز از جهاتی نمونه نامرده شده است که به اهم آنها اشاره می‌شود:

### مریم علیها السلام زن معصومه و برگزیده

#### الهی

مریم علیها السلام از آن جهت می‌تواند الگو و نمونه باشد که هم معصوم از گناهان است و هم برگزیده و مصطفای حق می‌باشد. قرآن کریم می‌فرماید: «يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ»<sup>۴</sup> «[بیاد آورید هنگامی را که فرشتگان گفتند: ای مریم! خدا تو را برگزیده و پاک ساخته و بر تمام زنان برتری داده است.» البته این با آنچه در حق فاطمه زهراء علیها السلام گفته شده که سیده بانوان عالم است، منافات ندارد؛ چون پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دیگر امامان معصوم علیهم السلام فرمودند:

۱. بحار الانوار، مؤسسه الوفاء، ج ۴۳، ص ۱۳۴.

۲. همان، ص ۱۹۱، ح ۲۰.

۳. کوثر / ۱.

۴. آل عمران / ۴۲.

بزرگی برای سبانیان قرار دادیم.» همین مضمون در سوره تحریم نیز آمده است.<sup>۱</sup>

و در جای دیگر فرمود: «مریم گفت: پروردگارا! چگونه فرزندی برای من خواهد بود، در حالی که انسانی با من تماس نگرفته است؟ [در پاسخ او] فرمود: خداوند این‌گونه هر چه را بخواهد، می‌آفریند.»<sup>۲</sup>

و همین‌طور در سوره مریم می‌خوانیم که «و گفت: من از شر تو، به خدای رحمان پناه می‌برم، اگر پرهیزگاری. گفت: من فرستاده پروردگار توام، [آمده‌ام] تا پسر پاکیزه‌ای به تو ببخشم. گفت: چگونه ممکن است فرزندی برای من باشد، در حالی که تاکنون انسانی با من تماس نداشته است و زن آلوده‌ای هم نبوده‌ام! گفت: مطلب همین است.»<sup>۳</sup>

«مریم بانوی زنان زمان خود بود، اما فاطمه بانوی همه بانوان جهان از اولین و آخرین است.»<sup>۴</sup>

آیه دیگری که بر پاکی و برگزیده بودن مریم علیها السلام دلالت دارد، آیه‌ای است که در آن از زبان مادر مریم علیها السلام خطاب به خداوند آمده است: «وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»<sup>۵</sup> «و من او را مریم نامیدم و او و فرزندان او را از [وسوسه‌های] شیطان رانده شده، در پناه تو قرار دادم.» و این دعای مادر را خدا قبول فرمود و او را از شر شیطان حفظ کرد.

### مریم بانوی پاکدامن

مریم علیها السلام در پاکدامنی نیز الگویی دیگران و در بین زنها نمونه است. خداوند عفت و پاکدامنی او را در موارد متعددی امضاء کرده است: یک جا می‌فرماید: «وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابِنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ»<sup>۶</sup> «[و به یاد آور] زنی را که دامان خود را پاک نگه داشت و ما از روح خود در او دمیدیم و او و فرزندش (عیسی مسیح علیه السلام) را نشانه

۱. نورالتقلین، حویری، ج ۱، ص ۳۳۶.

۲. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۲۴.

۳. آل عمران / ۳۶.

۴. انبیاء / ۹۱.

۵. تحریم / ۱۲.

۶. آل عمران / ۴۷.

۷. مریم / ۱۸-۲۱.

۷۲۸

۷۲۷

عبادت و بندگی

حضرت مریم علیها السلام در عبادت و بندگی نیز نمونه است. خداوند متعال هم از او خواسته است که برترین عبادتها را داشته باشد و هم در مواردی عبادتهای او را مورد تأیید و تشویق قرار داده است.

در مورد بخش اول می فرماید: «يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ»<sup>۱</sup> «ای مریم! برای پروردگار خود خضوع کن و سجده به جا بیاور و بارکوع کنندگان رکوع کن!»

و در آیه دیگر اطاعت و بندگی او را امضاء کرده، می فرماید: «وَوَكَّلْنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ آيَاتًا لِرَبِّكِ يَا مَرْيَمُ ابْنُ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ»<sup>۲</sup> «[به یاد آورید] هنگامی را که فرشتگان گفتند: ای مریم! خداوند تو را به کلمه ای (وجود با عظمتی) از طرف خودش بشارت می دهد که نامش مسیح، عیسی بن مریم است، در حالی که در این جهان و جهان دیگر صاحب شخصیت و از مقربان است.»

مادر نمونه

حضرت مریم علیها السلام یکی از بهترین مادران عالم هستی است و یکی از بزرگترین پیغمبران الهی را که جزء پیامبران اولوالعزم می باشد، در دامن خود تربیت کرده است؛ پیامبری که در او ان کودکی لیاقت تشرف به رسالت را پیدا کرد. خداوند درباره این فرزند که همان حضرت عیسی علیه السلام است و آن مادر نمونه چنین می گوید: «إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِبَاهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ»<sup>۳</sup> «[به یاد آورید] هنگامی را که فرشتگان گفتند: ای مریم! خداوند تو را به کلمه ای (وجود با عظمتی) از طرف خودش بشارت می دهد که نامش مسیح، عیسی بن مریم است، در حالی که در این جهان و جهان دیگر صاحب شخصیت و از مقربان است.»

۱. آل عمران / ۴۳.  
۲. تحریم / ۱۲.  
۳. آل عمران / ۳۷.  
۴. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، ج ۲، ص ۳۹۶.  
۵. آل عمران / ۴۵.

اسوه صبر و بردباری

راستی بسیار دشوار است زنی بدون داشتن همسر به فرمان الهی باردار شود و بتواند در مقابل سیل تهمتها مقاومت کند. و به راستی برای دختری که سالها اسوه پاکی و عفت و تقوا و نمونه ای در عبادت و بندگی خدا بوده تا آنجا که زاهدان و عابدان بنی اسرائیل به کفایت او از طفولیت افتخار می کردند و زیر نظر پیامبر بزرگی تربیت یافته بود و سجایای اخلاقی و آوازه قداست او همه جا پیچیده بود، بسیار سخت و دردناک است که یک لحظه احساس کند همه این سرمایه های معنوی اش به خطر افتاده و در گرداب بدترین اتهام قرار گرفته است؛<sup>۱</sup> ولی ایمان او به خدا و اینکه این فرزند، پیامبر موعود الهی است و تحفه آسمانی است، به او این صبر و مقاومت را داد که در مقابل تهمتها صبر کند و به رحمت و معجزات الهی امیدوار باشد.<sup>۲</sup>

۳. همسر فرعون (آسیه)

از دیگر زنان نمونه قرآن که در بدترین محیط و فاسدترین مکان.

یعنی کاخ فرعونى زندگى مى کرد، ولى با شکوه ترین ایمان و پایداری و فداکاری را به نمایش گذاشت، آسیه دختر مزاحم می باشد. قرآن درباره او می فرماید: «وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتٌ فِرْعَوْنُ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بِنْتًا فِي الْبَيْتِ وَتَجْنِبْنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ تَجْنِبْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ»؛ «و خداوند برای مؤمنان به همسر فرعون مثل زده است. در آن هنگام که گفت: پروردگار! خانه ای برای من نزد خودت در بهشت بساز و مرا از فرعون و کار او نجات ده و مرا از گروه ستمگران رهایی بخش!» نکته در خور دقت در آیه فوق این است که همسر فرعون همچون مریم علیها السلام نه تنها الگو برای زنان است، بلکه مثال و نمونه برای کل جامعه می باشد.

همسر فرعون وقتی که معجزه موسی علیه السلام را در مقابل ساحران دید، به او ایمان آورد. تقدتی ایمان خود را پنهان می کرد تا اینکه فرعون از ایمان او اطلاع یافت و او را از این کار نهی کرد

۱. زکری: مریم / ۲۸.  
۲. همان / ۲۲-۲۳.

۷۳

۷۲۹

و اصرار داشت که دست از آیین موسی علیه السلام بردارد و خدای او را رها کند؛ ولی این زن با استقامت هرگز تسلیم فرعون نشد. سرانجام فرعون دستور داد دست و پاهایش را به میخی ببندند و در زیر آفتاب سوزان قرار دهند و سنگ عظیمی بر سینه او بیفکنند. هنگامی که آخرین لحظه‌های عمر خود را می‌گذراند، دعایش این بود که «پروردگارا! خانه‌ای برای من در بهشت نزد خودت بساز...»<sup>۱</sup>

و خداوند دعای او را مستجاب کرد و در بهشت جای داد؛ چنان‌که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «برترین زنان بهشتی چهار نفرند: خدیجه دختر خویلد، فاطمه دختر محمد، مریم دختر عمران و آسیه دختر مزاحم، همسر فرعون».<sup>۲</sup>

#### ۴. خدیجه کبری علیها السلام

از حدیث پیش گفته استفاده شد که یکی از زنان نمونه هستی خدیجه کبری علیها السلام است. در حدیث دیگری نیز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «برترین زنان عالم، مریم، آسیه، خدیجه و فاطمه هستند».<sup>۳</sup>

گر چه اسم او صریحاً در قرآن نیامده، ولی جای جای تاریخ قرآن و اسلام رفتارهای نمونه او را به یاد دارد. او الگوی بخشندگی و انفاق است؛ چرا که تمام ثروت خویش را دو دستی تقدیم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کرد تا در راه اسلام مصرف کند. او الگوی استقامت و بردباری است؛ زیرا در سخت‌ترین روزهای زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله و در تنهاترین حالتها، پیشوای خود را تنها نگذاشت. او یک همسر نمونه است؛ چرا که تا آخرین لحظه مدافع همسر گرامی خود بود و هرگاه حضرت بر اثر سنگباران کفار، مکه را ترک می‌کرد، خدیجه علیها السلام به دنبال او راه می‌افتاد و برای او غذا می‌برد و زخمهای او را پانسمان می‌کرد.

او مادر نمونه است؛ زیرا پاک‌ترین دختر هستی را تربیت کرد و یازده امام معصوم علیهم السلام از نسل او می‌باشد. او

۱. تفسیر نمونه، ج ۲۴، صص ۳۰۲-۳۰۳.

۲. بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲؛ اسد الغابة، ج ۵، ص ۴۳۷؛ استیعاب، ج ۴، ص ۱۸۲۱؛ در المنثور، ج ۶، ص ۲۴۶.

۳. الخصال، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۹۶.

نمونه ایمان و خداشناسی است؛ چرا که دومین مسلمان و اولین زنی است که به پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله ایمان آورد و لذا تمام فضائلی که برای فاطمه علیها السلام در قرآن ذکر شده، به نحوی فضائل آن بانو نیز شمرده می‌شود. به این جهت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَ مِنَ النِّسَاءِ أَنْ تَعْمَرَ مَرْيَمَ وَآسِيَةَ وَخَدِيجَةَ وَفَاطِمَةَ»<sup>۱</sup> به راستی خداوند از زنان عالم، چهار زن را برگزید: مریم، آسیه، خدیجه و فاطمه».

و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در کلام زیبایی دیگر در جواب عایشه فرمود: «خدیجه و کجاست مثل خدیجه! او مرا تصدیق کرد، آن‌گاه که مردم مرا تکذیب کردند و با مال خود مرا بر دین خدا کمک و یاری کرد».<sup>۲</sup>

از اشتراکات این چهار زن نمونه این است که همه مدافع رهبران خویش و حامیان رسالت و امامت بودند؛ فاطمه زهراء علیها السلام حامی رسالت و شهید راه امامت گشت، آسیه در راه حمایت از موسی علیه السلام به شهادت رسید، مریم علیها السلام با خریدن تهمتها از عیسی علیه السلام حمایت کرد و خدیجه علیها السلام هم

بزرگ‌ترین حامی رسالت بود و هم برترین حامی و محب علی علیه السلام.

آخرین نکته در باب زنده‌های نمونه در قرآن کریم این است که قرآن نه تنها زنده‌های نمونه در پاک‌ی و خوبی را معرفی کرده است، بلکه در کنار زنان وارسته، الگوها و نمونه‌های زنان گمراه را نیز معرفی کرده است؛ از جمله می‌فرماید: «ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحِينَ فَخَاتَمَاهُمَا فَلَمْ يَغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ»<sup>۳</sup>؛ «خداوند برای کسانی که کافر شدند، به همسر نوح و همسر لوط مثل زده است که آن دو تحت سرپرستی دو بنده از بندگان صالح ما بودند، ولی به آن دو خیانت کردند و ارتباط با این دو [پیامبر] در برابر خداوند سودی به حالشان نداشت و به آنها گفته شد: وارد آتش شوید، همراه کسانی که وارد می‌شوند».

۱. بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲، ج ۴.  
۲. سفینه البحار، ج ۱، ص ۳۸۰؛ قاموس الرجال، ج ۱۰، ص ۴۳۲.  
۳. تحریم ۱۰۰.

۷۴۲

۷۴۱